

ТРИЗНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 29-30(533-34) Рік вид. XII 6 вересня 1936 р. Ціна 1 фр. 50. Prix 1 fr. 50

Париж, неділя, 6 вересня 1936 р.

Напруження міжнародної атмосфери за останні часи збільшилося. Інтенсивнішою стала активність протилежних сил, які де-далі, то набирають виразніших форм і виявляють ясніші позиції що-до майбутнього.

Іспанські справи, в яких вмочила руки совітська Москва, лише підсилили ті чинники, які боролися і боряться з руйнуючим впливом червоної Москви.

Події пішли таким швидким темпом, що годі їх одмітити всі за разом. Досить простежити головніші, щоби уявити собі важливіші напрямні сучасного міжнародного становища, і важливість їх для нас, українців.

Зусилля багатьох держав, а головним чином Німеччини, спрямовуються ясно і одверто проти Москви, як джерела світової небезпеки для ладу, порядку, цивілізації. Два акти, що їх доконали Совіти, і які позначають етап їхніх змагань, виразно показали їхню слабкість сховану, а тако-ж явну боязкість. Це зниження призивного віку (з 21 до 19) та голосний процес-буф, що відбувся оце в Москві проти сталінської опозиції і який рішуче і остаточно ізолював морально Москву, од решти світа. Німеччина одповіла посиленою пресовою кампанією проти совітів і продовженням строку військової служби до 2 років. Інші інформації пресові, особливо з англійською боку, (як напр., радіодифузовані промови московських володарів до війська совітського, правда,

спростовані Москвою) виявляють у московських чинників заховане почуття небезпеки, яка висить над совітською владою і яка неминуче спадає на їх долю.

Вістки про заколоти на Україні, що пролетіли пресою в останні дні, ще більш підкреслюють, що становище совітів під загрозою. Влада терора й утиску загрожена. Загрожена з зовні і з середини. Арешти, ростири та висилки, репресії й придавлення виявлень невдоволення населення— всі ці методи вже застаріли. Не спинять вони того руху, який жеврів і який розгорається і може вибухнути пожежею і спалити ненависний для України й поневолених Москвою народів,—чужинецький гніт і режим.

Українська еміграція, де б вона не перебувала, повинна чуйно поставитися до сучасного моменту, бо, не знати, чи не близько вже дванадцята година мук і страждань українського народу. Готовність і організованість української патріотичної еміграції стає на порядок денний нашого життя. Внутрішня спайка і дисципліна, розуміння серйозности і відповідальности ситуації та часу — повинні стати дійсними факторами життя наших організацій, наших об'єднань.

Майбутнє, можливо і близьке, готує нам новий іспит державної зрілости, внутрішньої сили патріотизму, розуміння жертви і самопосвяти. До того іспиту ми всі, кажемо і підкреслюємо, всі — мусимо бути готові.

ЛІТЕРАТУРНО - ЖУРНАЛІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ С. В. ПЕТЛЮРИ *)

Не стану тут переповідати усіх статей, заміток і рецензій С. Петлюри, які він вмістив на сторінках «Укр. Ж.», — згадаю тут лише найголовніші його статті:

Л і т е р а т у р н і : 1) «Къ драмъ жизни Шевченка» (ч. 2, 1912 р.); 2) «И. Франко—поэтъ национальной чести» (ч. ч. 5 і 6, 1913 р.). Ця стаття вийшла тако-ж окремим виданням; 3) «Пам'яти М. Коцюбинскаго» (ч. 4, 1913 р.);

Н е к р о л о г и : 1) «Пам'яти Н. В. Лисенка» (ч. 11, 1912 р.); 2) «Пам'яти д-ра Є. Гребенюка» (ч. 2, 1912 р.); 3) «Пам'яти К. Михальчука» (ч. 4, 1914 р.);

П у б л и ц и с т и ч н і : 1) «Къ вопросу о культурномъ творчествѣ» (ч. 7-8, 1912 р.); 2) «О переоцѣнкѣ» (ч. 11, 1913 р.), де С. Петлюра доказує про зріст українства, при чому зовнішнім показником цього зросту, на його погляд, є те, що crescendo збільшується цюкування українства російськими націоналістичними колами; 3) «Сокращенное разоблачение украинства г-номъ Щеголевымъ» (ч. 11, 1913), де С. Петлюра зачіпає ту саму тему, що й в статті «О переоцѣнкѣ», та закінчує її пророкуванням, що українство стихійно змете зі свого шляху всі заставки, виготовлені руками Щеголевих, бо «сміється море над слабкою загорожею рук людських, а гладенні кругляки клопітливо шумлять»; 4) «Къ практическимъ задачамъ украинства». І. «Мѣстная русская преса на Украинѣ» (ч. 1, 1914). Тут автор домагається організації систематичного на території цілої Ук-

*) Див. «Тризуб» № 27-8 (531-32) з 16.8.1936 р.

раїни впливу на місцеву російську пресу в тому напрямі, щоб вона уділяла питанням українського життя, літератури й культури можливо більшу увагу. II. «Объ отношеніи къ украинскому научному Обществу» (ч. 3, 1914). Автор закликає широкі українські кола підтримати Українське Наукове Товариство в Києві.

Згадаю тако-ж, що С. Петлюра знаходив час для співробітництва й в інших органах, крім «Укр. Ж.» Так, він вмістив на сторінках журналу «Голосъ Минувшаго» такі статті: 1) «Къ исторіи Научнаго Общества им. Шевченка во Львовѣ» (ч. 1, 1915); 2) «Былое въ украинскихъ журналахъ» (ч. 3, 1914); 3) «Послѣдній украинскій шестидесятникъ» (про К. Михальчука) (ч. 10, 1914 р.). В журналі «Дзвін», ч. 7-8, 1913 р., вмістив С. Петлюра рецензію за підписом С. П. на книжку Гаврила Левченка «Як співробітничати в українських часописах», а в ч. 39 газети «Русскія Вѣдомости» за 1915 р. С. Петлюра вмістив надзвичайно теплу статтю «Пам'яті Ф. Е. Корша — друга українцевъ».

А ще більше треба дивуватися тому, що при всій переобтяженості працею, при всіх неприємностях редакційної праці та підневільної служби в комерційному підприємстві С. Петлюра зберігав властивий йому гумор і бадьорий настрій. Ось, напр., в листі до Д. Донцова з 1 січня 1913 р. С. Петлюра писав: «Редакція зустріла новий рік in pleno, навіть з жінками, а всі ми жонаті, виключаючи нашого секретаря, який для «стилю» прийшов з «товаришкою». Трохи випили. Жалкую, що Вас не було. Пам'ятаю, що Ви знаєтесь на румові. А таких людей я поважаю *). Або в листі до нього (в травні 1913 р.) писав: «Коли я через 8-10 років не прилучуся «к праотцям моім», а стану банкіром або директором якогось акціонерного товариства, закличу Вас редактором спеціально для Вас створеного журналу, де матимете вільну руку висловлювати які хочете ереси і бештати які хочете рідні святині... **).

Коли вибухла світова війна, перед редакцією «Укр. Ж.» повстало питання про те, як має вона визначити своє ставлення до участі українців у цій війні. В цій справі редакція «Укр. Ж.» видала декларацію, як ч. 7 «Укр. Ж.» за 1914 р., де висловилася за оборонну політику у війні.

Д. Дорошенко в своїй праці «З історії української політичної думки за часів світової війни» (Прага, 1936 р.) називає цю декларацію «індивідуальним актом пок. С. Петлюри» (48-а стор.), при чому посилається на свої спомини — «Мої спомини про недавнє минуле», ч. 1, вказуючи, що там він «розповів докладно, при яких обставинах появилася заява редакції «Укр. Жизни». Звертаючись до цих «Споминів» (стор. 13 і 14-а), знаходимо відомості, які заперечують твердження Д. Дорошенка, а саме, він там пише, що декларацію склав С. Петлюра, але скликав нараду, в якій взяли участь С. Петлюра, О. Хруцький, Я. Щеремецинський (інші члени редакції були на літницьках) та Д. Дорошенко, що саме тоді був у Москві. «Ми ухвалили, — пише Д. Дорошенко, — прочитаний нам текст, і він скоро потому появился замість чергової книжки «У. Ж.», яка вийшла пізніше» ***). Мушу, від себе додати, що декларація знайшла апробацію з боку де-яких визначних українських діячів, яким С. Петлюра надіслав її перед друкуванням.

Здається, з початку 1916 р. С. Петлюра вирішив добровільно піти на війну, як працівник Всеросійської Земської Спільки, а літом того самого року перебрав від нього редагування «Укр. Ж.» О. Саліковський, що знов повернувся до Москви. С. Петлюра не переставав і далі співробітничати в «Укр. Ж.» до самого кінця її існування (останнє число було ч. 1-2 за 1917 р.).

*) Ibid.

**) Ibid.

***) Д. Дорошенко. «Мої спомини про недавнє минуле (1914-1917). Ч. I. Галицька руїна 1914-1917 років». Львів, 1923. 131 стор. Див. 13 і 14-у стор.

Не маю наміру давати тут оцінки журналу «Украинская Жизнь», — вкажу лише, що «Укр. Ж.» знайшла більше поширення серед українського громадянства, ніж серед російського, для якого вона власне призначалася, і це з тої причини, що українське громадянство знаходило тут відгук на болючі питання національного самоозначення та всебічне освітлення інтересів і потреб українського народу, а почасти, може, і з тої причини, на яку вказує Є. Чикаленко в своєму «Щоденникові» (413-а стор.), а саме, що багато українців не могло читати українських органів, «особливо «Літ.-Наук. Вістника» з його галичанською мовою».

Не можна тако-ж замовчати ще одної великої заслуги редакції «Укр. Ж.». Я розумію тут видання видавництвом «Задруга» двох книжок, що їх склали співробітники «Укр. Ж.», — це «Украинский вопрос» (Москва, 1915 р.) та «Галичина, Буковина, Угорская Русь» (Москва, 1915 р.).

Українська революція 1917 р. так захопила С. Петлюру, що він цілковито віддався праці по створенню національної армії. До літературної праці С. Петлюра міг повернутися лише тоді, коли відійшов від урядової служби. Головною темою його літературних праць в 1918-1919 р. р. були військові справи. Так, в журналі «Книгарь» С. Петлюра вмістив, крім низки рецензій на військові видання, такі статті: «Потреба військової літератури» (ч. 7, 1918 р.) та «Січові стрільці в літературі» (ч. 9, 1918 р.).

Треба думати, що, ставши головою Київської Губерніяльної Земської Управи, С. Петлюра співробітничав в органі «Народия Справа», що його видавало Київське Губерніяльне земство. Тому, що цього органу в праських бібліотеках нема, не можу ствердити цієї думки.

Заарештований на наказ німецького генерального штабу та за згодою гетьмана П. Скоропадського, С. Петлюра, сидячи у в'язниці, зредагував переклад книжки Л. Байкова «Підготовка народу та війська до захисту батьківщини» (Київ, 1919. 225 стор.), переклав на українську мову де-кілька своїх літературних нарисів з «Укр. Ж.», які й вийшли книжкою під назвою «Незабутні» (Київ, 1918, 80 стор.). Сюди увійшли нариси про Т. Шевченка, І. Тобілевича, І. Франка, М. Коцюбинського та К. Михальчука. Крім того, за відомостями В. Королева, С. Петлюра переклав, сидячи у в'язниці, ще два романи, але не згадус, які саме романи та чи було їх видано *).

Тяжко сказати, чи брав С. Петлюра будь-яку участь в українських часописах в р. р. 1919-1920 — в час боротьби українського війська з окупантами України. В кожному разі до систематичної літературно-журналістичної праці С. Петлюра міг повернутися лише на еміграції. Насамперед С. Петлюра подбав про видавання часописів для українських вояків, інтернованих в польських таборах. Майже кожна військова частина мала свій невеличкий орган, а, крім того, Культурно-Освітнє Управління при Генеральнім Штабі видавало в Щепіорно часопис «Український Сурмач». З числа таборових органів найбільшої уваги заслуговує заініційований С. Петлюрою воєнно-науковий журнал «Табор», що почав виходити в Калішу з 1923 р. і виходить по цей час.

В своїй статті під назвою «Табор» (ч. 1), за підписом «О. Ряст», С. Петлюра поставив своїм завданням з'ясувати питому вагу військового чинника в будівництві держави взагалі, а української — зокрема. Висунувши перед українською воєнною літературою низку окремих питань і тем для досліджування, С. Петлюра закликає воєнних письменників, що перебувають по-за межами України, окупованої давнім історичним ворогом, до вільного українського військового слова: «воно повинно зберегти традиції воєнної боротьби за державність, повинно створити і виплекати в тяжкі — переходові часи животворчі цінності передати їх для вжитку своєму народові в нових його змаганнях вибороти і охоронити власну Державу». (79-та стор.).

Опинившись разом з урядом і військом УНР на еміграції, С. Пет-

*) В. Каролів-Старий. «Письменницький шлях С. В. Петлюри». «Тризуб», ч. 22-23 (80-81), 1927 р.

люра не переставав працювати в напрямі об'єднання всіх активних сил українського народу в його боротьбі за незалежність. Надаючи велике значіння пресі, як засобу такого об'єднання, С. Петлюра увесь час клопотався про видання такого органу, який мав би своїм завданням розкрити зміст української державної ідеології та вияснити шляхи й методи національного будівництва. Завдяки матеріальній підтримці д-ра Є. Лунашевича, — колишній наш посол в Швейцарії, — 3. III. 1921 р. почав виходити у Варшаві, за редакцією О. Саліковського, український щоденник «Українська Трибуна». С. Петлюра брав дуже активну участь в «Укр. Тр.», надсилаючи туди статті й замітки, які містилися там почасти як передовиці, почасти за підписами С. Торнтон, С. Т-он, С. Т., Німіс.

Не маючи можливости встановити, які саме з передових статей «Укр. Тр.» належать перу С. Петлюри, вкажу тут лише на головніші його статті, що їх вмістив С. Петлюра за тим чи іншим підписом на сторінках «Укр. Тр.», що виходила у світ до 1 березня 1922 р. Всього за підписом вмістив він 19 статей, в числі їх були такі: 1) «Підготовча робота большевиків до нападу на Індію» (ч. 9), «Партизанський рух на Україні» (ч. 47), «Большевики і російська еміграція» (ч. 49), «Валаамська ослиця» (ч. 57), «Про нашу молодь» (ч. 68), «Голод в Росії і Україні» (ч. 80), «На біжучі теми» (ч. ч. 95, 104, 121), «Повстання на Україні» (ч. ч. 157, 160). Де-які з тих статей не втратили свого значіння ще й на сьогодні, як, напр., «На біжучі теми»: 1) «Наша хвороба»; 2) «Національне лихо»; 3) «Через що?» Нашою хворобою, на думку С. Петлюри, є винесення сміття з своєї хаги на чужі очі. Національним лихом є поділ українського громадянства на декільки окремих репрезентацій. Тільки тоді не буде взаємної гризотні, коли Україна буде для кожного українця вище від усього. В статті «Валаамська ослиця» С. Петлюра звертається до кубанських отаманів з закликом йти слідком за демократичними представниками козацтва, бо тільки тоді голос отаманів не буде голосом ослиці Валаамової, а голосом активних будівничих козацької долі.

Ст. Сірополько

(Закінчення буде)

Ш М А Т О Ч К И М И Н У Л О Г О

— Чорне море. — Діло унтер-офіцера Шульги. — Побут старшин та матросів. Перше слідство.

VI

Чорне море, воно для України — наче безкрайній став коло величезної садиби. Які люде живуть у березі, оті плаватимуть і по воді, хоч нехай там політика і с'як, і так обертається.

Співалася колись пісня:

Краще було жити
В світі козаком,
В Крим по сіль ходити,
Зваться чумаком...

Так воно було, так і буде, дарма що вже нема ані запорозьких козаків, ані чумаків. Але ще й мені довелось в 1917 році, хоч і не на байдаках, та на сучасних миноносцях, з матросами, чистопородними українцями, поплавати, «пошарпати» по берегах Анатолії та «за Тендрою турка пошукати», дарма, що старшинами

були росіяне. І як випадав вільний час, то співали матроси:
Ревуть, стогнуть гори хвилі...
В синесенькім морі...

Але про це — далі, далі...

А поки що почалося, у 1897 році, моє нове життя у Севастополі не погано. Безумовно, що це було велике персональне щастя, а я і не помічав і не знав, що це воно. Думав «інакше й не буває».

Хоч і наймали ми з дружиною тільки одну кімнату в родині капітана І ранги Вишневецького, але була вона велика, світла, вікнами на бухту, дуже добре умебльована. Командував тоді Вишневецький 32 екіпажем, як не помиляюся.

І от довелося мені захищати квартирмейстера, себ-то унтер-офіцера, того екіпажу Шульгу, що під гарячу руку вдарив був по вуху матроса свого-ж земляка, а той і оглух.

Розмовляючи з підсудним я казав:

— Ну, що воно за звірство? Ти-ж скалічив чоловіка, та ще земляка, бо ви з одного села...

— Ваше благородіє, дарма хоч і з одного села, але тут «аврал»—треба підтягати «шлюпки» на «талях»...А він чухається... Ну, я й не втерпів та дав йому раз, їй же Богу, зовсім легесенько, щоб він схаменувся. А тут лейтенант наскочив та до мене: «Ты зачѣмъ дерешься? Видишь,у него кровь идетъ?» Та й подали рапорт. А краще б, господин лейтенант, мене самого вдарили...

Чи було воно так, а чи не так... Але нарешті, по судовому вироку, зняли з Шульги нашивки та й було його посаджено на десять днів суворого арешту. І була така легка кара тому, що лікар-експерт показав на суді, що «барабанна перепонка» иноді буває така ніжна, що може лопнути від напору повітря, та ще й додає, що може вона лопнути навіть і від поцілунка в ухо.

Того-ж дня покликав мене Вишневецький та й запитав:

— Було у вас діло про квартирмейстера Шульгу?

— Було.

— А який стався присуд?

Я сказав. Командир покрутив головою, почервонів:

— Так йому сукиному синові й треба. А все-ж таки жаль, бо добрий був унтер-офіцер. Не люблю я, коли у моєму екіпажі доводиться такі діла передавати до суду. Але було подано рапорта, та й того дурня до шпиталю відправлено. Не можна було вже припинити.

Вишневецький знов покрутив головою:

— Ну, та я на цих днях викликав усіх унтер-офіцерів і добру нотацію їм виказав. Щоб у таких випадках, борони Боже, ніколи не били по вуху. Це-ж сором всьому екіпажові. Коли вже нема терпіння, то нехай унтер-офіцер вийме з кишені шматок просмоленого «тросу» або «линя», та й вдарить нижче спини...Так і той ледачий схаменеться, і знаку ніякого не буде, і до суду не треба буде звертатися.

Вишневецький не був злий, тільки гарячий, особливо на кораблі. І матроси його любили й поважали.

Коли я повернувся до своєї кімнати, дружина мене спитала:

— Нащо він тебе викликав?

— Та там, розпитував про одне діло.

— Про яке?

Я розказав усі подробиці про справу Шульги.

Ліда пильно вислухала, а потім дуже серйозно вимовила:

— А гляди-ж, ніколи не цілуй мене в ухо...

Тоді я мовчки, тихесенько поцілував її в око. Вона посміхнулася.

Під оці часи іменував я її «честнішая херувим і славнішая без сравненія серафим». А вона відповідала:

— Ну, що ти богохульствуєш?

Того-ж вечера казала мені:

— Воно добре жити в цій кімнаті, добре й обідати в родині дядька Михайла, але краще було б пошукати помешкання десь у місті та й жити своїм хазяйством, під своєю власною стріхою.

Такі думки були і в мене.

І думав я тоді багато про судові справи. Після кожного засідання здавалося мені, що хоч наш суд і швидкий, і дуже чесний, але це не суд Божий. Все залежало від того, який був склад старшин, що засідали, а ще більше від того, який генерал головував. Наприклад Пулевич не дуже суворо ставився до справ дисциплінарних, і про бійку матросів у місті казав:

— Це побут морського життя, зібрано багато молодих, здорових людей, інакше й бути не може.

Глинка навпаки, нещадно карав за порушення дисципліни, а тако-ж у господарських справах у порту, та за крадіжки портових урядовців.

Третій суддя, генерал Хвицький, до всіх діл був дуже холоднокровний, підписуючи вирок, він тільки вимовляв:

— А не попадайся!...

Тимчасові судді — старшини, боючися помилитися, висловлювалися так, як і голова. А взагалі був суд суто законним та невідкупним. І помітив я, що всі три генерали дуже боялися тих справ, де загрожувала смертна кара. Працюючи як секретарь, я передивився всі вирoki, починаючи від 1897 року і до 1904, коли переведено мене було до Тихого океану, і не було за цю добу жадної смертної кари.

Казав Пулевич:

— Не повинна моя рука, щоб колись підписав я смертного вирок...

До цивільних захисників наші судді відносилися дуже прихильно: давали їм висловлюватися, як вони хотіли. Ці захисники виступали більше в справах господарських.

(Далі буде)

Борис Лазаревський

ХАРБІН — С. ПЕТЛЮРІ *)

Вождь і нарід

Доля захтіла дати й мені щастя бути свідком пробудження українського народу в 1917 році.

А всім вам відомо що «народ» у 1917 році це була армія.

Три роки світової війни змусили майже все населення України так або інакше прийняти в ній участь.

Лише діти й старі не були зв'язані з війною.

Ото-ж цей народ-армія прокинувся, скинув кайдани вікової неволі і, розгляdivшись, народ той розгубився...

У нього не було вождя.

Були громадські діячі, були видатні політики, були популярні люде, а вождя не було...

Не було навіть звичайного генерала, що міг би, а головне знав би, куди вести той народ-армію.

Чому-ж так сталося?

Та-ж українці ніколи не покладали зброї, а початок ХХ-го століття позначився як раз посиленням українського національного руху.

А сталося це тому, що народ-армія пробудився з підсвідомими стремліннями, що сягали значно далі, ніж мрії тодішніх громадських діячів, великих політиків то-що.

Себ-то, точніше кажучи, народ-армія, ще не будучи сам того свідомим, інстинктивно незадовольнявся гаслами автономії, федерації і т. д.

Мало того: народ-армія за три роки війни переконався, що ніщо не встає й не падає без ужиття сили, а популярні тоді люде казали: ми не зброєю, не фізичною силою хотіли доводити свої права. Се були слова дуже популярного тоді В. Винниченка.

Вождем міг бути лише той, хто ясно й виразно дав народові оту мету-максимум. Ідею, — яка булаб відзеркаленням його стремління.

А головне, щоб він вказав народові єдиний правдивий шлях, яким би мету ту в життя вивести було можна.

Вождем міг бути не той, хто закулісовою грою одержував більшість в два-три голоси підняттям рук при виборах, а той, в кому весь народ відчув би вождя.

Врешті вождем може бути той, хто всього себе фізично й духово — без остатку віддасть справі, віддасть ідеї.

Такою людиною в 1917 році для українського народу став Симон Петлюра.

Наперекір усім авторитетам того часу, наперекір, як тоді здавалося, здоровому розумові — Петлюра, мало кому тоді відома, цивільна людина вибликає з підсвідомости української нації і ставить перед нею, як головне завдання, — незалежність України.

Шляхи-ж до тієї незалежности, — каже він, — не вкриті меморандумами, декретами та петиціями, а мають бути вкриті дисциплінованими лавами української національної армії.

В цей мент народився вождь.

А з того менту Петлюра перестав бути просто особистістю, і з його ім'ям зв'язалась доля незалежної України.

210 літ українська визвольна боротьба носила ім'я «мазепинства». Замість цього прийшла «петлюровщина».

Так само, як «мазепинство» до революції, «петлюровщина» після 1917 року й до наших днів є символом незалежности для нас і символом ненависти для ворогів нашої незалежности.

*) Доповіді, зачитані на академії пам'яті С. Петлюри, що відбулися в Харбіні.

Три роки збройної боротьби проти всілякого роду окупантів — це власне й була петлюровщина.

Нарід український в найдалших закутках твердо запам'ятав собі, що петлюровці це ті, що за Україну, а Петлюра це той, що каже — не плачем, а мечем здобудем собі волю.

Петлюровщина це не партія, не група, не політичний напрямок, а всеукраїнський визвольний рух.

Тому-то й зв'язав з ним свою долю весь український люд.

Петлюровщина — це перехід од слів до чину.

Це замість «просимо» — «беремо».

Се тризуб замість чужих орлів.

Це замість чужих малоросійських оперет — українські Крути, Зимовий похід, Базар.

Ціле життя своє віддав Петлюра Україні; кинув гасло її незалежності, створив її армію і аж нарешті впав від кулі наймита III Інтернаціоналу, — бо незалежна Україна була, є й буде для комуністів найстрашнішим ворогом.

«Петлюровщина» ще незакінчилась. Вона жис. Вона закінчиться лише тоді, коли український народ перенесе останки вождя з далекого монпарнаського кладовища у вільний Київ.

Так, а не иначе, мусить розуміти кожний українець Петлюру і петлюровщину.

Своїм кращим синам, своїм вождям народи мають звичай будувати пам'ятники. І народ український має обов'язок збудувати пам'ятник своєму вождеві в часі 1917-26 років.

Але Симонові Петлюрі може бути лише один пам'ятник, і зватиметься він — незалежна Україна.

Дм. Барченко

Симон Петлюра—ідеологія та заповіді

Минуло вже 10 років од того часу, як паризький Монпарнас став українською Мекою. Знаходиться там могила, на якій квіти ніколи не в'януть, лежить там плита, на якій вирізблено хрест, тризуб та ім'я того, хто під плитою тою найшов вічний спочинок — спить вічним сном там Симон Петлюра. Чи треба ще щось додати до того напису? Зайве. То ім'я каже само за себе. З тим ім'ям зв'язана ціла епоха в подіях Східної Європи. Те ім'я носить тепер ідея, що запалила багатоміліоновий народ український, ідея державної незалежності України.

Трудно говорити про Петлюру окремо, бо Петлюра—то сучасна епоха в діях України. Петлюра є сучасність і майбутнє України, бо в цім слові «Петлюра» знаходиться відродження України й її кривава боротьба за незалежність, а тако-ж і нова боротьба з московсько-большевицькими окупантами, що її нарід український провадить і буде провадити...

З цього обширного темату «Петлюра» виберемо лише кілька слів, що зв'язані з його державною ідеологією.

Коли ідея про незалежність безсилно шукала виходу з лабіринту ріжних автономичних, а в кращім видатку — федералістичних можливостей, С. Петлюра може один із перших показав правдиву дорогу, яку має вибрати український народ. Він не тільки її показав, він її освітлив та на ній поставив свої дороговкази. «Ідеал української державности, говорив С. Петлюра, — не може бути втиснутий в тісні рамці федерації, конфедерації, а тим більше автономії...»

Державні стремління українського народу мусять бути скеровані тільки в одному напрямі — цілковитой незалежності України. Розумів С. Петлюра, що: «визвольна дорога кожного народу суто окроплюється кров'ю», що «кров замикає окресли глибоких процесів емоцій народу, усвідомлень, роботи організаційної, творчости й всього того, що свідомо

чи несвідомо використовує народ з метою ствердження своїх прав до державного існування».

С. Петлюра розумів рівно-ж і значіння, яке має відігравати армія в процесі визволення українського народу, тому він був першим організатором української армії. З хаосу здемобілізованої та збільшевиченої російської солдатчини виділив С. Петлюра український елемент, запалив його своїми гаслами, створив з нього українські полки та дивізії, що обдарували його найбільшим довір'ям, любов'ю, перенесли з ним всю долю військової завірюхи й рознесли легенду про нього по цілій Україні. С. Петлюра вірив в український народ, що «по кривавих літах збройної боротьби за волю та державність показав, що він є нацією, котра знає чого хоче, а тако-ж знає, куди має йти», як вірив і в велике майбутнє українського народу. В найтяжчі часи збройної боротьби говорив він: «Боротьба за невіддільне існування українського народу не закінчилася, нехай протягнеться вона довший час, нехай буде уперта, нехай бере ще дальше нові й нові жертви, а чи хоче Європа, чи не хоче, а Україна вільною буде».

Не був С. Петлюра сторонником «полягання на власні сили», а стверджує необхідність помочі зовнішньої «політичної, технічної, а тако-ж економічної як у визвольній боротьбі, так і в відбудові зруйнованої України». В своїй політичній орієнтації вибірає С. Петлюра не тільки існуючі держави, а тако-ж повстаючі державні організми Чорноморського басейну — Дон, Кубань, Кавказ і т. д. В ідеології С. Петлюри вони повинні бути зв'язані політичним союзом з Україною. «Мусимо вже тепер, — говорив він, — розпочати підготовчу працю серед тих організмів, в тім ґрунті, котрий привів держави Балтійського басейну до ухвали конференції в Ризі».

В реалізації державних стремлень України С. Петлюра був сторонником політики, опертої на реальних можливостях: «Підрахунок сил, а тако-ж організаційних засобів показує на те, що територіально-максималістичні гасла ані сьогодні, ані під час нової боротьби з большевиками не можуть бути зреалізовані, і для того підставою політичної діяльності в справі границь України повинен бути програм реальних можливостей. Дорога до української державности веде через Київ, а головну й виключну увагу належить скерувати на боротьбу з Московщиною. Визволення України, то тільки питання часу, бо боротьба не закінчилася з моментом переходу уряду та армії по-за границю батьківщини». Ми не уважам себе побореними, — говорив С. Петлюра ані морально, ані ідейно. Не можна тут затриматися на всіх вказівках, які залишив С. Петлюра. Залишив бо він їх дуже багато. Стоять його дороговкази скрізь і показують всі напрями, якими повинні йти як визвольна боротьба, так і її провідники.

Зкеровані кривавою рукою III-го Інтернаціоналу стріли на рю Расін у Парижі не дійшли до цілі.

Симон Васильович Петлюра живе, живе в серцях і душах мільйонів українського народу, живе у великому ділі визволення України, яке він розпочав. Українські вояки тісним колом з'єдналися коло його конституційного заступника Пана Президента Андрія Ливицького, котрий міцною та випробованою рукою веде сьогодні український народ до визволення та здійснення ідеалів Петлюри.

«Маємо певність — каже А. Ливицький, — що наближається час визволення, що владі деспотизм московський так само несподівано, як упав деспотизм петербурзький, що розправляється сильні крила українського народу й пригадає тоді він, хто в час найтяжчої неволі був з нами та хто проти нас. Рахуємо виключно на власні сили, а тако-ж на співпрацю тих народів, котрі ділять з нами радість і смуток в боротьбі за визволення».

От тому то на святій могилі С. Петлюри квіти ніколи не вянуть, вірні сини батьківщини в цей день скрізь улаштовують жалібні академії, служать панахиди за спокій душі того, хто життя своє поклав за нашу волю та показав, як треба любити батьківщину.

Інж. О. Вітковський

3 МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

1914 — 1936

Міжнародне становище, як воно склалося на поточне літо, дуже часто тепер прирівнюють до того, що було влітку року 1914, коли вибухла світова війна.

Подібність справді є, — це падає в око, особливо тим, хто свідомо пережив події, що сталися два роки тому. Така сама деформована опінія, така сама порушена психологічна рівновага цілого європейського громадянства, те саме každоденне очікування війни. Так само політично Європа була поділена на два табори, між собою незамирених і так само було винайдено для того розподілу ідеологічні підстави, так само тодішній схід Європи—російський царат—неприродне пристав до табору держав справді демократичних, бо були то Франція, Бельгія, Англія.

Подібність є, але одночасно з нею є й суттєві одміни, що не дають можливості провести повну аналогію між роками 1914-1936. І ті одміни стосуються до всіх ознак, наведених вище. Скажім, — порушена психологія. Року 1914 вона була порушена, бо розбита була подіями її попередня усталеність. Тепер, року 1936, вона порушена, бо не встигла ще спам'ятатись од великої війни й досі не усталилась. До попереднього стану повернутись не могла, а нової якоїсь стабілізації поки що не набула — не мала для того часу й сприятливих умов. Далі, — очікування війни. Року 1914, воно, як загальне явище, настала тільки влітку, а тепер воно, так мовити, лише продовжується, бо війни в Європі почали очікувати властиво вже другого дня після підписання мирових договорів, і зараз те очікування лише загострилось.

Візьмім тепер отой розподіл на два табори. Він є й для нього, як і року 1914, вже знайдено ідеологічні підстави; на сьогодні це протиставлення фашизму й демократії. Є навіть подібність у подробицях, бо до демократичного фронту, як і р. 1914, пристав знову-ж таки анти-демократичний схід Європи, на цей раз у подоби ССР. Але теперішній розподіл своєю структурою зовсім не подібний до того, що був р. 1914. Тоді це були стародавнього типу випробовані військові союзи, що чинили, за де-якими винятками, автоматично, а тому неминуче доводили до війни, для якої причин завжди було в Європі більше, ніж треба. Теперішні табори будовані не на якихось твердих і непорушних зобов'язаннях. Усі оті численні пакти, що ними зв'язані між собою європейські держави, ухильчиві, гнучкі, майже не накладають на підписані сторони якихось конкретних обов'язків. Усі вони конструктивно нав'язані до високих принципів, що їх репрезентувати мала б Ліга Націй; всі вони більше-менше не виходять по-за межі високої словесної реторики, а в реальності дають можливість, з одного боку, конкетувати з безпосередніми противниками своїми, а з другого, — простувати до тої чи іншої визначеної мети, не звертаючи більшої уваги на всі ті паперові чи якісь інші загального порядку декларації. Тому тоді, — року 1914, — державний розподіл був ясний, твердий, означений; зараз, — року 1936, — він ще остаточно не впорядкований, не злагоджений, і хто знає, як скоро він стане таким, і чи взагалі стане.

Тоді, двадцять два роки тому, війна в Європі була явищем неминучим. Широї маси громадянства цього собі завчасу не усвідомляли, але люде, близькі до чинної міжнародної політики, давно вже про це знали. Знали, бо відомо їм було, що різного роду колоніяльні, торговельні та так звані імперіялістичні проблеми, що з-за них ворогували європейські держави, не було можливості вирішити інакше, ніж війною. Були й місцеві, територіяльно європейські проблеми, які так само вимагали свого рішення, але вони не були причиною конфлікту, а встали вже за часів війни, а останню свою реалізацію дістали вже, як її наслідок. Це — кажучи загально, — так звані середне-європейські проблеми. Інша річ, яке то було вирішення, але воно настало.

Тепер війна в Європі так само може початися, але для неї в самій Європі властиво причин неминуючих немає. Є в ній багато й зараз проблем пекучих і невирішених, але всі вони, як вказує досвід останніх двох років, можуть бути залагоджені і без війни. Той спосіб, в який на наших очах анульовано було багато параграфів Версальського договору, а за ним починають анулювати де-які параграфи й інших договорів, говорить за те, що все те може бути впорядковане й без збройного конфлікту. Система місцевих тісніших, а тому й реальніших пактів, метод обмежених нарад і конференцій, — все це, як знаємо тепер, дає можливість так або інакше вирішити всі рейнські та середнь-європейські питання, що найбільше зпричиняються до почуття європейської небезпеки.

Чи можна те саме сказати й про схід Європи? Хто знає. Оскільки перед роком 1914 внутрішньою причиною психологічного непокою були середнь-європейські проблеми, хоч, як вказано вище, виявились вони вже в часі війни, остільки зараз, р. 1936, тако-ж, але ще могутнішою причиною того самого непокою являється многогранна проблема сходу Європи, хоч вона так само зараз ще не так добре усвідомлена широкими європейськими масами. Дипломатичні канцелярії та політики про це знають і, можна сказати, — цим означений зараз цілий перебіг міжнародних взаємин. Війна із-за Сходу Європи можлива, але її одні дбають уникнути, а другі — локалізувати, аби вона не перекинулася до властивої Європи. Іспанські події з особливою силою поставили цілу ту проблему перед європейською дипломатією. Як вона її злагодить і чи злагодить — вкаже ближчий час.

Observer

Портрет Симона Петлюри дереворит проф. В. Масютина

видання Комітету для вшанування X річниці смерті Симона Петлюри.

Набувати а) в Редакції «Тризуба»—42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5.
б) в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі — 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9. Ціна 18 фр. (без пересилки).

УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ВОЄННО-ІСТОРИЧНОГО ТОВАРИСТВА

отсим шляхом просить нижчезазначених осіб сплатити належність у сумі 3 зол. 10 гр. за надісланого їм у році 1932 збірника «Базар», присвяченого розстріляним у 1921 році 359-ти українським воякам:

Лозинський Віктор, Абазів Іван, Калиновський Василь, Волошин Василь, Брайчевський Микола, Рогозін Н. Гевко Микола, Романів В. Моцик Ілля, Ярошенко Павло, Окатий Сергій, Білий Ярослав, Олійник Дмитро, Недайкаша Порфир (15,50 зол.).

ХРОНІКА

З життя укр. еміграції

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені

С. Петлюри в Парижі

За півроку всього зібрано пожертв на Бібліотеку — 8198.10 франків.

За місяць липень одержано такі пожертви: 1) Укр. Громади «Незалежна Україна» в Брюсселі, збірка на підписний лист ч. 805 — 94 б.фр. та замість квітів на могилу С. Петлюри від Громади—50 фр. б., разом фр. фр. 73.45, 2) Т-ва Укр. Комбатантів, відділ в Шарлеруа, — збірка під час академії пам'яті С. Петлюри — 25.50 фр. фр., 3) Збірка під час академії в Брюсселі — 28.60 фр. фр., 4) п. Івашка — 10 фр., 5) Укр. Громади в Гаврі, збірка, — 20 фр., 6) П.-о. Воронкевича з Америки, через п.-о. Білоня — 14.80 фр., 7) В. Філоновича — з Праги — 28.10 фр., 8) Його Преосвященства Владика Полікарпа з Луцьку — 72 фр., 8) пані інжен. Т. Петрової з Праги — 6.25, 9) пані А. Вікулівни з Праги — 6.25, 10) пані М. Січинської з Праги — 6.25, 11) Організаційного Комітету по влаштуванню обходин 10-ої річниці смерті С. Петлюри в Буенос Айресі, збірка, — 61 фр., 12) Союзу Українок Емігранток у Польщі — 42.60 фр., 13) Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, філія в Шаалті, збірка на лист ч. 773, — 123 фр., 14) настоятеля собору у Вінніпегу п.-о. Масвського, збірка на лист ч. 767 — 74.65 фр., 15) п. Поліщука — 10 фр., 16) п. Б. Бокітька з Англії — 12.50 фр., 17) Т-ва «Просвіта» ім. С. Петлюри в Сокле, збірка на лист ч. 830 — 53.40 фр., 18) п. Д. Ліопи, збірка, — 11 фр., 19) Укр. Громади

в Оден-ле-Тіші, збірка на лист ч. 790 — 50.30 фр., 20) Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, філія в Оден-ле-Тіші, збірка на лист ч. 775 — 53 фр., 21) п. Гр. Довженка — 10 фр., 22) інж. Лютенка — 18.60 фр., 23) п. Василевського з ЧСР—12.40 фр., 24) Бібліотеки Союзу Лицарів залізного Хреста в Біянкурі — 27 фр., 25) На лист ч. 772, покладений в читальні Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі — 29.25 фр. Всього за липень поступило—фр. 1057.45, а від початку року — 9.255 55 фр. фр.

За той же місяць одержано пожертви та друки від:

1) І. Буткевича (Париж) — 1 кн. і три світлини, 2) Ред. «Вольного Казачества» — 2 кн., 3) В-ва Дешева Книжка зі Львова — 3 кн., 4) Італійського Інституту в Римі — 11 кн., 5) п. Благодіра зі Львова — 2 світлини, 6) пані Богомолець (Париж) — 24 кн., 7) Ред. Тризуба — 4 кн. і 50 листівок, 8) Св. Гордицького (Львів) — 2 кн. власних творів, 9) Редакції Богословія (Львів) — 2 кн., 10) С. Тарана з Ліону — 2 світлини, 11) Місії УНР в Парижі — 1 кн., 12) В-ва Світ Дитини (Львів) — 3 кн., 13) По. П. Масвського з Вінніпегу — цінний дар: книга проповідів митрополита Личківського, 5 портретів Митрополита та 12 малих друків, переважно програмів концертів, 14) Наук. Інституту в Варшаві — 1 кн., 15) Полк. В. Філоновича з Праги — 75 кн. 50 чч. ріжних журналів, 44 мал. друки та 60 прим. альбому фотографій, посвячених пам'яті С. Петлюри, як додаток до «Гуртуймося», 16) Кн. І. Токаржевського-Каршевича — 62 кн., журнал ук. і франц. мовами — 97 чч., 5 діапозитивів, 6 мап України, 7 світлін, два пакети документів про голод на Україну й допомогну акцію, різні рукопи-

си, матеріяли, витинки з газет і т. ин., 17) Д-ра М. Антоновича (Берлін) — 1 кн., 18) Музичного В-ва Торбан у Львові — 4 зошити нот, 19) пані Богомолець через п. С. Якименка — 19 кн., 20) В-ва Українська Преса (Львів) — 1 кн.

Всім жертводавцям та прихильникам Рада Бібліотеки складає свою глибоку подяку.

— З життя Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції. В Шалетській філії Т-ва відбулося загородження членів Т-ва хрестами ім. С. Петлюри. В салі Громади вишикувались всі вільні од праці члени Т-ва із своїм стягом. Ген. О. Удовиченко, після промови про значіння хреста для українського вояка, закликав усіх схилити чоло перед портретом Повійного Вождя С. Петлюри, після чого прикріпив на грудях першого хреста Уповноваженому Т-ва в Шалеті п. полковнику Татарулі та 12 іншим членам Т-ва. Відповідав од присутніх вояків генералові О. Удовиченкові полк. Татаруля, який своє слово закінчив окликом «Слава Уряду УНР!» Після того, по команді «струнко!» стяг філії було урочисто винесено.

Далі відбувся товариський обід, під час якого старі бойці за волю України, щасливі, що врешті мають на своїх грудях скромну пам'ятку своєї участі й жертви в збройній боротьбі, згадували минуле й сучасне живих і полеглих товаришів. На обіді був присутнім і голова Громади п. Бацуца, якого ген. Удовиченко вітав як представника громадянства.

— Філія Військового Т-ва в Шалеті, згідно з встановленою традицією, кожного року в день св. Володимира влаштує «свято відновлення української збройної сили». З цієї нагоди, в суботу 1 серпня с. р. філія влаштувала виставу, після якої відбувся баль. Виставлено було історичну драму з часів гетьмана Івана Мазепи, під назвою «Зрада». П'єса дуже трудна до виконання, але, не дивлячись на це, всі виконавці блис-

куче справились із своїми ролями. Особливо треба відмітити гарну гру, яка часом надзвичайно захоплювала глядачів, таких осіб, як паній Бакумової. Омельченкової, Горячої, та панів Світличного, Григораша, Ковтунова, Охмана й інших. Добрі декорації, костюми, грим доповнювали гру артистів. Як видно, п. Ковтунів, що ставив цю п'єсу, мусів чимало попрацювати, але його труди не пропали даремно. Честь і слава йому і всім артистам.

Після вистави відбувся бал, на якому як старі, так і молоді щиро бавились, забувши всі злидні життя. Здорові й міцні зачатки як моральні, так і військові закладені в філії Т-ва в Шалеті. Вояки там твердо й непохітно тримаються. Це заслуга Уповноваженого полк. Татарулі та багатьох інших загартованих вояків і громадян.

Некрологи

— Полк. Г. Чижевський, командир гарматної бригади 3 Залізної дивізії. В селі Мйово (біля м. Кельці) в Польщі нагло помер 6 червня с. р., один із старших і видатних вояків Армії УНР полк. Гриць Чижевський. Старий синежупанник, він зпочатку визвольної боротьби без перерви примає участь в ній, як політичний діяч, як вояк. Він мав душу вояка, активного борця, тому тільки короткий час, присвятив політичній діяльності (в кабінеті Чехівського), а далі весь час перебував на фронті, зпочатку в дивізії синежупанників, далі в 16 загоні, а найбільше, починаючи з 19 року аж по день смерті, його діяльність, як вояка, зв'язана була з 3 Залізною дивізією, в якій був він одним із головних організаторів та творцем її гарматної бригади. 3 Залізної дивізії для полк. Чижевського була змістом його праці, життя. Рідко можна зустрінути старшину, щоб так любив свою частину. Повний невичерпаної гарячої

енергії, він вкладав всю свою душу в життя дивізії, в свою гарматну бригаду. Цю енергію він виявляв на фронті, в таборі. Глибоко він вірив в нашу перемогу, тому ніколи не впадав в зневіру. Починаючи з 19 по 22 рік полк. Чижевський ні разу не покинув фронту та весь час був у боях. В 19 році він створив при дивізії гарматну бригаду в складі до 22 гармат. В 20 році з одної батареї він створив 8. Він був нервом і живчиком гарматної бригади. Дії 3 Залізної гарматної бригади в 19 році під Кам'янцем на Поділлі, бої її по шляху до Вапнярки, те залізні гарматчики ставали на позицію на лінії піхоти, боротьба з численними бронепотягами і артилерією ворога, — все це зпричинилось до того, що ворог не міг подолати 3 Залізну дивізію, яка боронила праве крило Армії що йшла на Київ. В 20 році могутній вогонь гарматної бригади завжди пробивав шлях для своєї піхоти. Полк. Чижевський втілював в душу залізного гарматчика розуміння необхідності, жертвенної співпраці з піхотою, пробивати їй шлях до наступу, прикривати до останньої можливості при відступі. Ось чому залізні піхота так любила свою гарматну бригаду, батареї, гарматників. В 19 році полк. Чижевський відходить на чолі решти залізних в Зимовий похід, створивши 3 Кінний полк. З поворотом Армії з походу він знову повертається до 3 дивізії, що вже стояла на фронті біля Могилева. З відходом нашої Армії на територію Польщі, він в таборі у Каліші виявляє знову свою енергію. Він закладає старшинські, козацькі школи для поширення фахового знання серед гарматників та разом з тим удосконалює і себе в своєму любимому гарматному ділі. В 21 році разом із своїми гарматниками іде на повстання, але коли йому пощастило вирватись живим, то майже всі його гарматчики ввійшли в список 359, що розстріляні були большевиками під Базаром. В 24 році полк. Чижевський покинув табор Каліш з наказу й занявся землемірством в Польщі.

6 червня 1936 року застигла його нагла смерть (хвороба серця) в с. Мийово, де його й поховано.

З великим сумом зустріне кожний український вояк вістку про смерть полк. Г. Чижевського. Кожний з них скаже: «Вічна тобі пам'ять, лицарю! Ти віддав Україні все, що міг. Ти борювся за її волю до останнього».

Ген. О. Удовиченко

† Інж. Петро Чекарів, хорунжий Армії УНР.

4 квітня с. р. в Софії нагло помер внаслідок енфлуенци Петро Чекарів. Народився покійний 5. VIII. 1901 р. в Гросиліві, Тираспільського повіту в родині болгарського емігранта Г. Чакьрова. Середню освіту й Юнацьку школу закінчив у таборі інтернованих у Каліші, як юнак-охотник Армії УНР. В р. 1924 виїхав із Калішу до Кракова, де 22. IX. 1924 зголошує від'їзд до Більського повіту, а в дійсності через «зелену границю» попадає до Чехословаччини й вступає там до Української Господарської Академії в Подєбрадах. В р. 1928 закінчує академію з дипломом лісового інженера й переїздить до Болгарії — «другої батьківщини по батькові», як нераз казав небіжчик, вважаючи Україну своєю правдивою батьківщиною, любов до якої впоїла йому його матір гросилівчанка.

В Болгарії інж. Чекарів спочатку знаходить працю по фаху в Бургасі.

Тут він виступає з дуже активною боротьбою проти росіян, що там ослили на еміграції і між якими є багато українців, і скоро між останніми знаходить прихильників ідеї незалежності України та засновує українське товариство — «Українське Культурне Об'єднання в Бургасі».

Однак кліматичні умови й необхідність зробити болгарські державні іспити, щоб у Болгарії було визнано його інженерський диплом, змушують інж. Чекаро-

ва переїхати до Софії. Потім він переїздить до Відіна, де засновує другу українську організацію — «Українську Громаду».

З Відіна в 1935 році інж. Чекарів переїздить на посаду кмета до с. Ковачовица (Невроконско), а потім на таке-ж місце до с. Гара-Пірін. В січні с. р. інж. Чекарів зробив болгарський державний іспит, одержувє призначення на посаду лісового інженера у Василюко коло Бургасу, але... смерть підступна забірає його саме на порозі його нової ширшої діяльності, коли він міг би ще значно більше прислужитися Україні, своїй першій батьківщині, на батьківщині другій — у Болгарії, де, будучи болгарського походження по батькові, мав він добрі передумови для своєї української роботи.

3 квітня лікарь порадив інж. Чекарову лягти до шпиталю, до якого він ліг на другий день. Але ледви його до шпиталю привезли, як спокійно згас огонь його життя.

Поховано небіжчика на «Орландові», кладовищі в Софії. Ховав його п.-о. Димитрій, який у церкві на кладовищі після відправи сказав глибоко-проймаюче слово втіхи українцям, що втратили одного з так активних борців за свою державність. А над могилою високопатріотичними промовами прощали небіжчика болгарський генерал загасу Ваглевський та македонець Михайло Косарев.

Покійний бажав собі, щоб поховано його було з прапором УНР, і присутні на похороні українці, які прийшли йому віддати останню пошану, хоч не численно заступлені, відпровадили інж. Чекарева, старши-

ну української армії, в далеку дорогу з громадським українським пі апором.

Нас було мало на твоєму похороні, дорогий юначе! Але не тільки всі ми, а й інші українці, що знали тебе, до сліз зворушені твоєю передчасною смертю.

Спи, брате, спи,

Про долю-волю України ти-
хо сни!

Хай буде легкою тобі болгарська земля!

М а л и н і в с ь к и й

7. IV. 1936.

Бібліографія

— Табор, воєнно-науковий журнал, ч. 26.

Вийшло наступне, 26-те число журналу «Табор». Не раз одмічалося вже на сторінках «Тризуба» солідність і цікавий завжди зміст цього українського воєнного журналу. І останнє чергове число приносить тако-ж ріжкоманітний інтересний матеріал: 1) Юрій Науменко — Підсумки: і перспективи. 2) І. Л. Морей де Моран, інж.-льотч., підполк. — Французька повітряна армія. 3) Забело Микола, сотн. арт. — Стіляння легкої польової артилерії по швидкохідних наземних цілях. 4) О. Переяславський, сотн. — Українська зброя а сгла в Наполеонівських війнах 1812-1814 гг., 5) 50-та річниця генерала В. Сальського, 6) Іван Вислоцький — Майбутня державна езекутива в Україні, 7) Озброєні сили європейських держав, 8) Воєнна хроніка, 9) Воєнно-морська хроніка, 10) Бібліографія.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V

Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редаґує -- Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.

Imprimerie L. BERESNIAK, 12, Rue Lagrange, Paris (5).